

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ. Ἡ παλιὰ μάνα.
ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΗΣ. Μόλις αὐτογνωρίστηκα.
ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ. Βροχή.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Σημειώματα στὸ περιθώριο.
ΜΕΝΟΣ ΦΙΑΗΝΤΑΣ. Γλωσσολογικά: Κουτσομπο-
λιάζω—Κουτσός.
ΡΩΜΟΣ ΦΙΑΥΡΑΣ. Στὸ Μαλακιάση.

Ἡ ἀνώμαλη κατάσταση μᾶς ἐμπόδισε νὰ βγάλουμε φύλλο δυὸ ἑβδομάδες. Τὸ φύλλο θὰ ξαναβγῇ ὕστερ' ἀπὸ δεκαπέντε μέρες μὲ τὰ περιεχόμενα τούτης τῆς χρονιάς δηλ. μὲ 12 σελίδες, κ' ὕστερα βλέπουμε.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ(*)

(1907-1910).

168

Στοὺς παλιούς καιροὺς ἡ Ποίηση φορτώνονταν κ' ἐνεργοῦσε πολλὰ καὶ ἀπὸ τὰ χρέη τοῦ Πεζοῦ λόγου, ἀνήλικου ἀκόμα καὶ ἀκατάριστον. Στοὺς καιροὺς μας, ἀντίθετα, ὁ πεζὸς λόγος δυναμωμένος τώρα καὶ ἀποκαταστημένος, δέχεται στοὺς πλατιούς του κύκλους καὶ τὴν Ποίηση καὶ ἀντιλαλεῖ τὰ λόγια της μὲ τὴν πελὺφωνη τέχνη του. Τότε, βοηθώντας ἡ Ποίηση, πρωτομπήκε στὸν κόσμον ὁ Πεζὸς λόγος. Τώρα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Πεζοῦ Λόγου κρατιέται στὸν κόσμο καὶ ἡ Ποίηση.

169

Ὅμως τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει καὶ ἄλλη ὅψη. Ὅσο προοδεύει καὶ ὅσο ἀπλώνεται καὶ ὅσο πρὸ καλότερος ἀποκατασταίνεται ὁ Πεζὸς Λόγος, τόσο καὶ γ τ ε λ κ α τ η γίνεται ἡ Ποίηση, λαγαρεύεται, ἐφαρμόνε-

ται ἀπὸ μέσα της τὰ στοιχεῖα τὰ πιὸ βαριά, τὰ καθάρ-
τα, τὰ δυσκολοχώνευτα μὲ τὸ φυσικὸ της καὶ ἀπομένει
καθάρια, λεπτεπίλεπτη, αὔλη σχεδόν, αἰθερώπλαστη,
ὅπως διόλου ἀντίθετη μὲ τὸν Πεζὸ λόγον, γιὰ νὰ τοῦ
δείξῃ τάχα πὼς εἶναι κατὰ τὴν ἄλ λ ο ἡ Ποίηση, πὼς
ἀνίσως λείψῃ, θὰ λείψῃ κατὰ τοῦ δ Πεζοῦ λόγου δὲ
μπορεῖ νὰ τὸ ἀναπληρώσῃ. Μὰ ἡ παρατήρηση τούτη
ἀληθεύει κάθε φορὰ μονάχα ποὺ ἡ Ποίηση φανερώ-
νεται μὲ τὸ στίχο καὶ ὄχι μὲ τὴν πρόζα. Ἐπειτα ἡ ἀ-
λήθεια τούτη δὲν ἐφαρμόζεται γενικά· καὶ εἶναι κα-
νόνες μὲ πολλὰς ἐξαιρέσεις· δηλαδή σὰ νὰ μὴν εἶναι
κανόνες. Ἐπειτα ξέρουμε πὼς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς καὶ ὡς
τὰ τώρα—καὶ τώρα πρὸς πολὺ—ὅ,τι λέμε ποίημα δὲ
φανερόνεται μονάχα στὸ στίχο.

170

Οἱ σοφοί, σπουδάζοντας τὴν ἱστορία τῆς γλώσσας
τῶν ἐθνῶν—κάποιος εἶπε—συμπληρώνουν τὴν ἱστο-
ρία τῶν ἡθῶν τῶν ἐθνῶν τούτων. Ἐφαρμόσει τὴν
ἀρχὴν τούτην στὴ γλῶσσα τὴν καθαρεύουσα. Θὰ φτά-
σωμε σὲ θλιβερὸ συμπέρασμα: πὼς ἡ ἡθικὴ μας εἶναι
παρὰ πολὺ ντελικάτη.

171

Καταφρονοῦνε κάποιοι κριτικοὶ στὴν Εὐρώπῃ
κάποιους λογοτεχνίτες, γιὰ τὰ λάμπουν τὰ γρα-
φόμενά τους ἀπὸ φιλοσοφικὰς ἰδέες. Γιὰ μερικοὺς ἀπὸ
αὐτοὺς τέτοια καταφρόνησις, ἄδικη. Ὁ Γκαίτε εἶπε
πὼς ἐκάρχει μιὰ ποίηση χωρὶς εἰκόνες· γιὰ τὸ ὅλα κερ-
εἶ ἡ ποίηση ἐκείνη κάνει μιὰ εἰκόνα. Ἔτσι μποροῦμε νὰ
ποῦμε γιὰ τοὺς τεχνίτες τούτους πὼς κανεῖς δὲ βρί-
σκαι στὰ ἔργα τους φιλοσοφίαι, γιὰ τὸ ἔργο τους
ὁλόκληρο εἶναι μιὰ φιλοσοφία.

172

Τὰ μεγάλα διανοητικὰ ἔργα ποὺ εὐφραίνουν, εὐερ-
γετοῦν, ἀνυψοῦν, εὐνοιοῦν καὶ χαροῦν καὶ ἐπο-
ψία δὲ βάζουμε πόσες δοκιμασίας, πόσες ταπεινώσεις
πόσες πίκρας, πόσες θλίψεις, πόσες πάλιν εὐ-
κεῖνα ἡ γέννησι. Μὰ καὶ πόσες φορές καὶ μεγάλα
νοητικὰ ἔργα ποὺ τὰ φανταζόμαστε γεννημ-
κόπους καὶ μὲ πόνους, μὲ σπῆμα πολλῶν εὐ-
δούλεμα τεράστιο, μὲ στήθερα καὶ καρδιὰς
τῆς βιβλιοθήκης, πόλεις, φάρμακα, κλινικὰ
ἀντα, καὶ σὰν ἀπὸ μόνον τους, καθὼς
τὸ χαμόγελο στὸ πρὶν μιᾶς πικρᾶς
κουραστῇ καὶ εὐδολογῇ τὸν
ργος καὶ γλωσσολογικὸν καὶ ἄλλ-
φος τοῦ ἱστορικοῦ καὶ κριτικοῦ

(*) Συνέχεια τῆς σελίδας 310.

και καταρτιστής του Corpus με τις σημειτικές επιγραφές και μελετητής των θερησκειών και δεν ξέρω τί άλλο, ο πολύμαθος και πολύσοφος, μὴν ἔχοντας μαζί του τὰ βιβλία του και τὰ χειρόγραφα του, φυλακισμένος κάπου, έξω από τὸ Παρίσι, λίγο ὕστερ' ἀπὸ τὸ γαλλο-γερμανικὸ πόλεμο, ἔγραψε, παίζοντας νὰ ποῦμε, ἀριστούργημα τῆς σκέψης, τοὺς «Φιλοσοφικοὺς Διαλόγους».

173

Κάπου παραπάνου σημείωσα τὴ γνώμη, πὺ συγνὰ τὴν ἐκφράζει ὁ Ψυχάρης, γιὰ τὸ ζέτασμα τῶν τρανῶν ἀνθρώπων, τῶν τρανῶν ποιητῶν τοῦ παλιοῦ καιροῦ, σὰ νὰ εἶτανε τοῦ καιροῦ μας. Τὸ ζέτασμα τοῦτο, σωστὰ φιλοσοφικὸ, μοῦ θυμίζει τὸ ξεχώρισμα τοῦ Ἑμερσον: Εἶναι δύο λογῆς ἄνθρωποι· οἱ ἄνθρωποι πὺ βλέπουν τὰ ὅμοια, πὺ ἀνταμώνουν· και οἱ ἄνθρωποι πὺ βλέπουν τὰ διαφορετικὰ, πὺ ξεχωρίζουν. Οἱ πρῶτοι εἶναι τὰ μεγάλα μυαλά. τὰ τζένια. οἱ δεύτεροι τὰ διαλεχτὰ μυαλά, τὰ ταλέντα. Τὸ ζέτασμα, καθὼς τὸ εἶπε και ὁ Ψυχάρης, βασίζεται ἀπάνου στὴν ἐνότητα τῆς ποιητικῆς μεγαλοφυΐας, ἀπάνου στὸ μοιάσιμο τῶν πάντων. Εἶναι κ' ἐν' ἄλλο ζέτασμα, σωστότερο, ἱστορικὸ νὰ τὸ ποῦμε. Γιὰ νὰ καταλάβῃς ἓνα νοῦ τοῦ περασμένου καιροῦ ἀνάγκη πρῶτα πρῶτα νὰ ξεχάσῃς τὸν καιρὸ σου, νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃς ἐκεῖνο τὸ νοῦ στὸν κύκλο τοῦ καιροῦ τοῦ δικοῦ του, νὰ κρεμάσῃς τὴν εἰκόνα μέσα στὴν κορνίζα πὺ τῆς στέκει, στὸ φῶς πὺ τῆς πρέπει.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΤΟ ΜΑΔΑΚΑΣΗ

II

Ἐκάνω ἀπὸ τὰ Προβλήματα τῶν μαθητῶν
σὰ σὲ πανόψηλῃ, ἀνδρὶ ἰσχυρῷ
κι' ἡ τὰ καταφρονῆς τῶν ἀνθρώπων
βαστώντας πάντα τὴν ἀντιπαράθεσιν.

Ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ
ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ
ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ
ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

θα τὸ ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

κίτρινος ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

Η ΠΑΛΙΑ ΜΑΝΑ

Στὸ φῶς μου ποιητὴ
Πάνο Δ. Ταγκόπουλο.

Ξαπλωμένος στὸ κρεβάτι του κύτα'ε έξω, έξω, τὸν οὐρανὸ, τὸν ἥλιο, κι' ἀκουγε τὸν ἀνεμὸ νὰ βογκᾷ, νὰ κλαίει, ἐβλεπε τὴ σκόνῃ νὰ ὑψώνεται σὰν καπνὸς και ν' ἀνεβαίνει ψηλά, νὰ χάνεται, ἀφοῦ, γιὰ μιὰ στιγμὴ, θάμπωνε τὸν ἥλιο και τὸ γαλανὸ χρῶμα τ' οὐρανοῦ. Καὶ ὁ ἀνεμὸς βογκοῦσε, ἐκλαίει με πολλὰς φωνές, ἀνθρώπων, ζώων, οὐρλιαζε, σφύριζε σὰ δράκοντας τὸόπκνος τὰ ζωτικὰ πρόδρατά του ...

Κάποια πόρτα, κεῖ κοντά, χτύπησε δυνατὰ και τὸν ἔκανε νὰ σκεφθεῖ.

— Πῶς ἤθελα, εἶπε, θεέ μου, νὰ χτυποῦσε και σὲ μένα ἡ πόρτα! Νὰ ῥχόνταν κάποιος φίλος νὰ ρωτοῦσε τί κάνω! Νᾶχα κέγῳ μιὰ μάνα νὰ τρέξει στὸ παιδί της! Κανεὶς ὅμως, κανεὶς!

Ἡ ματιά του πήγε πάλι έξω, σὲνα βράχο ὅμως τώρα, και εἶδε μιὰ σχισμάδα του, μιὰ σπηλιτσα, πὺ ἄλλοτε δὲν εἶχε προσέξει, και θυμήθηκε τότε, πῶς τὴ νύχτα ἐβλεπε στὸν ὕπνο του, ὅτι βρισκότανε σὲ μιὰ σπηλιά πὺχε κάμαρες μεγάλες, ἀπέραντες, και αὐτὴ ἡ σπηλιὰ ἦτανε κεῖ, αὐτὸν τὸ βράχο.

— Μὴ εἶνε κακὸ αὐτό; μὴ ...

— Ὅλα δυνατὰ! ἀπάντησε μελαγχολικὰ στὸν ἑαυτὸ του. Ἀλλοίμονο σὲ μένα! Καὶ πόσοι δὲ θὰ χάρουν και θὰ αἰσθανθοῦνε κάποια ἀνακούφησιν! Ἐδῶ εἶνε ὁ τόπος τῶν μοχθηρῶν!

Πόσοι ἀλήθεια δὲ θὰ εὐχαριστηθοῦνε, πόσοι, πὺ μὲ βρίζουνε βλέποντάς με φτωχὸ και ταπεινὸ! ταῖς πεινὸ;... Ὅχι ταπεινὸ! Δὲν εἶνε ταπεινότητα, εἶνε ἡ ὑπερηφάνεια ταπεινωμένη ἀπ' τὴ γερὴ μου σκέψη!

Ἡ δὲ ἀντίκρισιν αὐτῶν μοχθηρῶν!

Και πάλιν ἔλεγε: Πῶς νάχοι ἐκιδρυτὰ νὰ φύγει

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ

ὁ πῶς μας πῶς ἀνδρὶ ἰσχυρῷ